

Nr 449

Av herrar **Wedén** och **Gustafson** i Göteborg, om åtgärder för
avhjälpan av bostadsbristen för trångbodda familjer
med många barn.

Särskilt svårt drabbar den nuvarande bostadsbristen i många fall familjer med flera barn. Ur pressen och andra offentliga källor kan nästan varje dag hämtas exempel på dessa familjers svårigheter. Här nedan lämnas några sådana exempel.

En arbetarfamilj, där fadern har en bra anställning, bor nu på fjärde året med fyra barn i en utdömd, knappast vinterbonad lägenhet om ett rum och kök i en av Stockholms rikaste förstäder.

I en familj i närheten av Göteborg är hustrun 28 år. Mannen är chaufför. Då de hade tre barn och väntade sitt fjärde, bodde de i ett litet rum och ett kök, som saknade alla bekvämligheter, till och med uppvärmningsmöjligheter. I början av 1955 fick hustrun avslag på en abortansökan, som hon ansett sig nödsakad inlämna, eftersom hon ansåg sig oförmögen att eljest klara sin familj under rådande vidriga förhållanden. Först i augusti detta år, ett år efter det fjärde barnets födelse, hade en nödbostad för familjen genom kommunens försorg kunnat ordnas i en nedlagd skola. Visserligen är utrymmena i denna större, men det är dock en nödbostad.

En annan ung familj väntar sitt tredje barn. Denna familj bor i ett enkelrum, stort men fuktigt och i avsaknad av alla bekvämligheter. Andra barnet är intaget på barnhem på grund av den dåliga bostaden.

En ensam moder bor sedan två år i ett hyresrum utan kokmöjligheter. Bland annat därför att lämplig bostad ej stått att uppdriva har hon måst leva skild från sitt barn, som placerats på barnhem.

En undersökning gjordes 1955 av hälsovårdsnämnden i Eskilstuna av dit anmälda katastroffall. Det framgår av denna undersökning, som omfattar 52 familjer, att i flera fall föräldrar jämte fyra, fem, ja i ett fall till och med sex barn bodde i ett rum och kök, ofta av undermålig beskaffenhet. I en av dessa familjer var det äldsta barnet 17 år, det minsta 8 månader. I andra fall bodde två familjer med små barn tillsammans i lägenheter på två rum och kök, eller till och med ett rum och kök. — En del av dessa fall var anmälda till hälsovårdsnämnden redan 1952, och fortfarande hade ingenting kunnat ordnas för dem. Liknande exempel skulle kunna mångfaldigas från hela landet.

Förhållanden sådana som de här ovan skildrade verkar upprörande i vårt land med dess allmänt omvittnade höga levnadsstandard. Det är visserligen sant att en betydande relativ minskning av trångboddheten ägt rum under

senare år. Däremot är det mera osäkert om någon större minskning av det absoluta antalet trångbodda hushåll skett. Under alla förhållanden finns starka skäl att inrikta uppmärksamheten på de i bostadsavseende sämst ställdas situation. Deras behov av en människovärdig bostad bör få prioritet framför de allra flesta krav som ställs på våra resurser.

De katogier, som därvid närmast kommer i sikte är:

1. Bostadslösa och splittrade familjer med barn.
2. Familjer med fyra barn och fler boende i mindre än tre rum och kök.
3. Familjer med tre barn boende i mindre än två rum och kök.
4. Familjer boende i mycket små direkt hälsovådliga eller helt utdömda bostäder.

Totala antalet familjer i vårt land är ca 1 600 000. Av dessa har 714 000 inga barn hemma under 16 år. 60 000 familjer har emellertid fyra barn eller fler. Dessa familjer har tillsammans 275 000 barn enligt 1950 års folkräkning. Trebarnsfamiljerna är 107 000 och har 321 000 barn. Hur stor del av dessa familjer som är trångbodda vet man inte och ännu mindre har man något grepp om i vilken utsträckning bostäderna är undermåliga. Nedan refererade undersökningar ger dock vissa hållpunkter.

Den sista undersökning, som gjorts är en stickprovsundersökning från fem städer åren 1950, 1952 och 1955, publicerad av bostadspolitiska utredningen. Några särskilda siffror för fyrabarnsfamiljer ges där icke.

*Procentuella antalet trångbodda hushåll bland hushåll
med tre barn och fler anges till i:*

Stockholm	41 %	1950
Göteborg	64 %	1950
Gävle	65 %	1952
Norrköping	67 %	1952
Linköping	60 %	1952
Fagersta	64 %	1955

Med trångbodda avses i denna undersökning familjer där fler än två personer bor i varje rum, köket oräknat. Denna definition gör att även en trebarnsfamilj i en tvårumslägenhet räknas som trångbodd. I praktiken synes dock en trebarnsfamilj, som bor i en tvårummare, ha vissa möjligheter att klara upp sin situation, förutsatt att lägenheten är av rimlig standard. För en fyrabarnsfamilj blir däremot läget mycket svårare om den i längden måste trängas ihop i två rum och kök.

Bostadspolitiska utredningen framhåller vidare att barnfamiljerna visserligen blivit delaktiga av den allmänna standardstegringen och att den relativa andelen som bor i etttrumslägenheter har minskat starkt. Det bör dock observeras att denna andel fortfarande ligger mellan 25 och 44 % enligt senaste tillgängliga siffror för ovannämnda städer. Om också barnfamiljer-

nas utrymmesstandard förbättrats sedan 1945, bor således alltfört en betydande andel av familjer med två barn och flera i lägenheter om högst ett rum och kök.

Bostadsstyrelsen säger i sitt utlåtande över familjeutredningens betänkande angående de familjer som erhållit familjebostadsbidrag och som bor i hyreslägenheter:

De trångbodda hushållen bor givetvis till övervägande del i lägenheter om 2 rum och kök. — — — Den allmänna nedgången i trångboddheten har dock icke inneburit att den har minskat i någon nämnvärd utsträckning bland hushåll med större antal barn. Av trebarnsfamiljerna är inemot två tredjedelar (61 %) trångbodda, av fyrbarnsfamiljerna drygt hälften (53 %) och av familjerna med fem barn eller fler mer än nio tiondelar (94 %). (Familjer i egna hem är i mycket mindre utsträckning trångbodda.)

Bostadspolitiska utredningen anser att siffrorna utgör starka skäl för att barnfamiljernas utrymmesstandard ytterligare bör främjas.

Den viktigaste uppgiften blir i flera år att hjälpa de barnfamiljer, som är mest trångbodda och bor i de kvalitativt sämsta lägenheterna (vanligen ett rum och kök) till större och bättre lägenheter.

Förutsättningarna för att flerbarnsfamiljerna skall få nytta av en ökad bostadsproduktion är för det första att det blir tillräcklig tillgång på större lägenhetstyper och för det andra att dessa barnfamiljer får råd att betala dem.

I det första avseendet framlägger bostadsutredningen inga särskilda förslag utöver det allmänna framhållandet av att bostadsbyggandet bör inriktas på större lägenhetstyper. I det senare avseendet föreslår utredningen dels genomsnittligt ökade familjebostadsbidrag åt barnfamiljerna över huvud, dels förstärkning av familjebostadsbidragen till hushåll med lägre inkomster och dels starkare stimulans för familjer med tre barn och fler att flytta över till trerumslägenheter.

Emellertid torde icke heller de av bostadsutredningen föreslagna åtgärderna vara tillräckliga för att avhjälpa de verkligt svåra fallen av trångboddhet hos stora familjer med begränsade inkomster eller andra särskilt utsatta hushåll.

Vad gäller de verkligt trångbodda familjer, som i och för sig har tillräckliga ekonomiska resurser för att lösa sin bostadsfråga, om blott rymliga bostäder i tillräckligt antal funnes att tillgå, är det uppenbart, att samhället bäst hjälper dessa genom att främja en bostadsproduktion av större omfattning innehållande lägenheter av lämplig storlek. Detta mycket betydelsefulla allmänna bostadspolitiska problem skall emellertid i denna motion icke upptagas till särskild behandling.

Rent allmänt bör dock framhållas att en lösning av flerbarnsfamiljernas bostadsproblem är av central betydelse för både individerna och samhället och att det därför måste angripas med större beslutsamhet än hittills. Det

gäller dock hundratusentals barns hälsa, utvecklingsmöjligheter och sociala anpassning. Bostadsfrågan är en nyckelfråga i hela det stora komplexet av de nu så sorgligt aktuella ungdomsproblemen. Vilken uppfattning man än må ha i grundläggande livsåskådningsfrågor kan man inte komma ifrån att skilsmässor, aborter, alkoholism och kriminalitet ofta har eländiga bostadsförhållanden som en bidragande orsak. De alltför trånga bostäderna reducerar naturligtvis föräldrarnas förmåga att ge sina barn ett gott hem och utgör en mycket stor påfrestning på relationerna mellan familjemedlemmarna.

Denna motion har emellertid främst i sikte de trångbodda familjer, som har ett större antal barn och samtidigt bland annat just med hänsyn till familjernas storleksordning befinner sig i ett mycket pressat ekonomiskt läge. Naturligtvis återfinns sådana hushåll i första hand bland de 60 000 familjer som har fyra eller flera barn, tillsammans inemot 300 000 barn.

Det är inte riktigt, som ofta sägs, att det här i övervägande grad skulle vara fråga om s. k. socialfall. Det vore säkerligen därför ett misstag att söka lösningen av deras bostadsproblem inom ramen för den egentliga socialvården. Ofta är det de dåliga bostadsförhållandena, som driver in en skötsam familj i en situation, som den inte kan klara upp. Det bör kraftigt understrykas, att medan bostadsfrågan väntar på sin allmänna lösning, *så kan barnen i de svårt trångbodda mångbarnsfamiljerna och de splittrade familjerna inte vänta. Deras livsavgörande barnår och känsliga ungdomsår kan spolieras och skador vållas, som det sedan är mycket svårt att reparera.* För att åtgärder skall kunna sättas in där de bäst behövs krävs ett fördjupat samarbete mellan staten och kommunerna.

För det första borde möjligheterna undersökas att göra en hela landet omfattande snabbundersökning av de svårast trångbodda mångbarnsfamiljernas och splittrade familjernas antal och nuvarande bostadsförhållanden. Bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna samt de kommunala förmedlingsorganen är säkerligen härvidlag beredda att medverka. Sannolikt kommer en auktoriativ belysning av dessa hushålls svåra förhållanden i och för sig att verka stimulerande på lokala ansträngningar att förbättra deras läge.

För det andra vill vi framhålla att de trångbodda mångbarnsfamiljernas ekonomiska förhållanden torde uppvisa så starka individuella variationer, att möjligheterna att genom generellt utformade regler för statliga familjebostadsbidrag effektivt stödja dem är i viss mån begränsade. Kommunernas organ torde emellertid kunna bedöma omständigheterna i varje särskilt sådant fall. Kommunerna borde då också ha större möjligheter än vad som för närvarande är fallet att lämna individuellt prövade, kommunala bostadsbidrag av varierande storleksordning till sådana familjer som ett tillägg till men även i mindre omfattning utan samband med familjebostadsbidrag.

I liten utsträckning förekommer kommunala bidrag med detta syfte redan nu. Denna fråga är emellertid så viktig att kommunerna bör stimuleras till

vidgade ansträngningar att stödja de av bostadsbrist och trångboddhet särskilt hårt drabbade hushållen, således i första hand mångbarnsfamiljer och splittrade familjer. Möjlighet borde även finnas att i prekära fall hjälpa ensamstående mödrar att lösa sin bostadsfråga. En sådan stimulans kunde åstadkommas genom att staten åtog sig att stå för en del av kostnaden för sådana särskilda kommunala bostadsbidrag. Då antalet hushåll, som skulle kunna komma i fråga för sådana bidrag, är begränsat, även om barnantalet i dem är stort, blir säkerligen de totala statliga kostnaderna av blygsam storleksordning.

1951 års bostadsutredning framhöll att en bidragsform av här skisserad karaktär vore önskvärd, men dess förslag har icke upptagits till vidare behandling. Sedan dess har emellertid behovet av åtgärder av detta slag ytterligare skärpts. Det allmänna bör icke längre stå till svars med att icke i större utsträckning beakta de här åsyftade hushållsgruppernas synnerligen bekymmersamma läge.

Med hänvisning till ovanstående föreslås därför,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t

1. anhålla att en undersökning göres med biträde av bostadsstyrelsen, länsbostadsnämnderna och de kommunala förmedlingsorganen av de svårt trångbodda mångbarnsfamiljernas liksom av de på grund av bostadsbristen splittrade familjernas antal och bostadsförhållanden,
2. med instämmande i de i motionen anförda synpunkterna på angelägenheten av effektivare åtgärder för att stödja ovannämnda hushållsgrupper anhålla, att den nu pågående bostadspolitiska utredningen måtte få i uppdrag att snabbt undersöka möjligheterna att lämna ett begränsat statligt stöd till genom kommunernas försorg individuellt prövade och av kommunerna utgivna särskilda bostadsbidrag.

Stockholm den 26 januari 1957

Sven Wedén

Sven Gustafson
i Göteborg